

IMAGINE: ОДА КОМУНІЗМУ ЧИ ГІМН МИРУ?

Галушка Руслан,

здобувач вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Алексієвець Леся,**

доктор історичних наук, професор
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Ще донедавна вважалося, що ми живемо в найбезпечніший період історії. Лунали думки, що ХХІ ст. – це епоха миру: колоніальні імперії впали, холодна війна завершилася, постають регіональні організації типу ЄС, АСЕАН, МЕРКОСУР тощо, функціонує ООН, США співпрацюють з росією, а постсоціалістичні держави шукають власні шляхи розвитку. Виглядає так, що глобальні конфлікти залишилися у минулому. Проте реальність виявилася іншою. Світ зіткнувся з новими викликами: тероризм набув глобального масштабу, з'явився ІДІЛ, у 2008 р. розпочалася війна в Грузії, з 2014 р. росія веде агресію проти України, таліби повернули владу в Афганістані, триває ізраїльсько-палестинський конфлікт, а напруга між Китаєм і Тайванем постійно зростає. І це лише найрезонантніші події. Попри все, пошук миру та взаєморозуміння залишається одним із ключових викликів як для України, так і для всього світу.

Формування гурту «The Beatles» та розвиток Джона Леннона як митця відбувалися в контексті соціокультурних трансформацій 1960-х років, зокрема на тлі розквіту контркультури хіпі, яка ґрунтувалася на ідеях пацифізму, рівності, космополітизму та відмови від традиційних суспільних норм. Ці ідеї знайшли відображення у творчості гурту та Леннона як самостійного артиста, зокрема в таких композиціях, як «All You Need Is Love» (1967) і «Give Peace a Chance» (1969), що стали символами антивоєнного руху та ідеологічними гаслами хіпі.

З плином часу творчість гурту стає політично спрямованішою, вони не бояться висловлювати свої думки щодо соціальних процесів у піснях.

У цей час у США та Західній Європі серед молоді набуває поширення ідеалізація та романтизація комунізму і СРСР. Вони розглядали комуністичну систему СРСР як альтернативу капіталістичному заходу. Такі ідеї з'являються через незгоду із В'єтнамською війною, расизмом та ін. На їхню думку, Радянський Союз був, таким собі, «раєм» з безплатною освітою та медициною, рівністю та дружбою багатьох народів у злагоді.

Особливо в цьому процесі відіграє роль захоплення Кубинською революцією та Ернесто Че Геварою, який виступав у ролі «Прометея» для молодих бунтарів.

«The Beatles», однозначно, були одними з них. Славнозвісний «Білий альбом», випущений у буремному 1968 р., відкриває контрверсійна композиція Пола Маккартні «Back In The U.S.S.R.» [1], в якій розповідається про радянського шпигуна у США, що повертається на батьківщину, і все це на фоні подій Празької весни, які завершилися вторгненням військ країн ОВД до Чехословаччини та придушенням протестів 26 серпня. В одному з треків цього ж альбому – «Revolution», який був випущений як сингл саме 26 серпня, Леннон не зовсім впевнено критикує повстанців та революціонерів, нібито сам ще вагається:

«We all want to change the world

But when you talk about destruction

Don't you know that you can count me out

Don't you know it's going to be alright» [2].

Хоча сам артист, незадовго до смерті, в інтерв'ю Девіду Шеффу для видання «Playboy» в 1980-му р. каже, що «Revolution» написана про війну у В'єтнамі [3].

20 березня 1969 р. Джон Леннон та Йоко Оно одружуються. Розуміючи, що це стане резонансною подією, вони вирішують привернути увагу світу до В'єтнаму: відбувається так званий «Bed in For Peace»: Джон та Йоко проводять тиждень у номері готелю «Hilton» в Амстердамі, куди запрошують журналістів та лідерів думок і закликають до миру, використовуючи свою популярність задля поширення пацифістських ідей. В травні цього ж року перформанс повторюється – на цей раз у Монреалі. Його результатом стане спонтанний запис пісні «Give Peace a Chance» [4].

Вершиною, як сольної творчості Джона Леннона, так і музики соціально-політичного спрямування загалом, стала «Imagine» – гімн і маніфест миру. Це вічна класика, що звучить у вирішальні моменти історії, на благодійних концертах, офіційних церемоніях та в найскладніші часи, коли світ потребує надії, єдності та віри в краще. Повністю написана за один сеанс [5], «Imagine» була натхненна поезією Йоко Оно «Cloud Piece» зі збірки «Grapefruit» (1964), і згодом сам Леннон скаже, що з його сторони було егоїстично не вказати дружину як співавторку [6]. Він називає своє творіння позитивною молитвою, а ще одним джерелом натхнення – подарований коміком та письменником Діком Грегорі молитовник [7].

Джона Леннона жорстко критикували за цю пісню – чіплялися практично до кожного рядка. Релігійні спільноти вважали, що він проповідує атеїзм [8], що автор неодноразово це заперечував. Хоча мав місце випадок, коли Світова церква попросила дозвіл на використання

пісні зі зміненним «no religion» на «one religion», на що Леннон відповів, що вони зовсім не зрозуміли його посил [9]. Інші звинувачували мільйонера, який міг собі дозволити розкішне життя, у лицемірстві, коли він співає про чудовий світ без власності [8]. Навіть мали місце закиди щодо пропаганди комунізму, з чим Леннон навіть частково погоджувався [9].

Як було зазначено, композиція написана і оприлюднена у 1971 р. «Imagine» – мрія, фантазія про ідеальний світ, де всі живуть у гармонії, без насильства та конфліктів, світ, в якому нема нічого, що б роз'єднувало людей. Немає кордонів, релігій, але фразу «no religion» не варто розглядати як ідею атеїзму, адже йдеться не про Бога чи віру, а саме про релігії, як соціальний конструкт і відсутність чвар на тему, чий бог правильніший: «Якщо ти хочеш отримати машину, спочатку візьми ключі від неї. Розумієш? «Imagine» говорить про це. Якщо ти можеш уявити світ у мирі, без поділу на релігійні конфесії – не без релігії, а без цього «мій Бог більший за твого» – тоді це може стати реальністю» [7]; відсутня власність, яку необхідно ділити, чи відстоювати своє право на неї, і що головне – нема, за що вбивати та помирати [10].

«Imagine» за трохи більше, ніж пів століття стала спадщиною людства. Просте інтро, зігране на фортепіано, є однією з найвпізнаваніших мелодій в світі. Президент США Джиммі Картер у 2007 р., коли його запитують, яка його улюблена пісня, каже, що це саме «Imagine» і зазначає, що в багатьох країнах, які він з дружиною мали змогу відвідати як перші особи держави, ця пісня використовується поряд з національними гімнами [11]. Ці ідеї, навіть через такий, відносно великий проміжок часу, залишаються актуальними. Вона лунає водночас як гімн об'єднаного світу, як реквієм, а згодом узагалі набуває нових форм та значень, і щоразу розкривається по-новому. Отож, згадаймо кілька знакових моментів, коли послання Джона Леннона звучить в абсолютно різних інтерпретаціях. Стіві Вандер виконав «Imagine» на церемонії закриття Літніх Олімпійських ігор 1996 р. в Атланті. Його виступ доводить, що ні національність, ні віросповідання, ні будь-які фізичні обмеження, ні будь-що інше не може стати на заваді єднанню людей [12]. У 2001 р. на благодійному концерті «America: A Tribute to Heroes» канадський співак Ніл Янг виконав її у пам'ять про жертв терактів 11 вересня [13], надавши їй особливого, сумного й водночас об'єднавчого звучання. У 2005 р. Мадонна заспівала цю пісню під час концерту «Tsunami Aid: A Concert of Hope» [14], присвяченого постраждалим від руйнівного цунамі в Індійському океані у 2004 р., надавши композиції нового значення – як заклику до підтримки й милосердя. І навіть у ближчі до сьогодення часи вона не втрачає популярності: у 2015 р. на відкритті Європейських ігор у Баку американка Леді Гага виступила з «Imagine» в урочистішій інтерпретації [15], справді,

як символ єдності, дружби та співпраці та в масштабах міжнародного спортивного заходу.

Україна також не залишається осторонь, і цей твір звучить у нашій країні в найскладніші моменти, стаючи символом надії та прагнення до миру. Під час святкування Нового року на Євромайдані співак Руслана виконує популярні пісні «Imagine» та «Let It Be», акомпануючи собі на знаковому жовто-блакитному фортепіано [16]. А після 24 лютого 2022 р. пісня перероджується. Старший син автора – музикант Джуліан Леннон зарікався виконувати цю пісню, заявивши, що зробить це лише у випадку кінця світу. Але у квітні 2022 р., в підтримку кампанії «Stand Up Ukraine» він таки співає її [17]. Зірки Пісенного конкурсу «Євробачення» Катерина Павленко та, вже згадана, Руслана виступають з цією піснею в дуеті з європейськими артистками на благодійних футбольних матчах в Італії [18], Польщі [19] та Румунії [20], промовляючи до світу зрозумілою йому мовою – мовою мистецтва.

«Imagine» Джона Леннона – одна з найвідоміших композицій про мир, проте її зміст дотепер викликає суперечки. Дехто вважає її «одою комунізму» через відмову від релігії, національностей і приватної власності. Однак Леннон наголошував, що це не пропаганда жодної ідеології, а мрія про світ без поділів і конфліктів. Тож «Imagine» – не гімн комунізму, а утопічне бачення гармонійного світу. Її прості, але глибокі слова не втрачають актуальності, незалежно від часу чи обставин. Вона закликає до єдності й миру, а не до політичних змін. Це вже класика – універсальне послання, що стало культурним надбанням суспільства, це те, що ми передамо наступним поколінням, і те, що буде символом епохи, адже мир та злагода – головні цінності людства в будь-які часи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Back in the U.S.S.R. | The Beatles. URL: [https://www.thebeatles.com/back-ussr].
2. Revolution. The Beatles. URL: [https://www.thebeatles.com/revolution-0].
3. Beatles Interviews Database: John Lennon Interview: Playboy 1980 (Page 3). URL: [http://www.beatlesinterviews.org/dbjypb.int3.html].
4. John and Yoko's bed in. URL: [https://www.liverpoolmuseums.org.uk/stories/john-and-yokos-bed].
5. The Legacy of John Lennon's Song «Imagine». URL: [https://www.biography.com/musicians/john-lennon-imagine-song-facts].
6. Kenneth Womack. «Imagine» – John Lennon (1971). URL: [https://www.loc.gov/static/programs/national-recording-preservation-board/documents/imagine.pdf].
7. Flashback Friday: Dick Gregory, John Lennon, and «Imagine». URL: [https://eastofeden.me/blog/flashback-friday-dick-gregory-john-lennon-and-imagine/].
8. John Lennon's Imagine: A Dream for Peace Wrapped in Controversy. URL: [https://pmamagazine.org/john-lennons-imagine-a-dream-for-peace-wrapped-in-controversy/].
9. The misunderstood meaning of iconic John Lennon song 'Imagine'. URL: [https://faroutmagazine.co.uk/john-lennon-imagine-real-meaning-communism/].
10. John Lennon – Imagine | Genius Lyrics. URL: [https://genius.com/John-lennon-imagine-lyrics].

11. 'Imagine' and Jimmy Carter's funeral. URL: [<https://thedeaconsbench.com/imagine-and-jimmy-carters-funeral/>].
12. Stevie Wonder. Imagine – Live at Atlanta 1996. Music Monday. URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=FJzYkmNqhl5&t=3s>].
13. Neil Young. Imagine (from «America: A Tribute to Heroes»). URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=R15uLXHqMyo>].
14. Madonna. Imagine – Tsunami Aid – 2005. URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=gJnOfArFKW4>].
15. Lady Gaga - Imagine (Live at Baku 2015 European Games Opening Ceremony). URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=q3ues1stefk>].
16. Ruslana. Imagine / Let It Be | The New Year Celebration. URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=RGpOWrRlyNc>].
17. Julian Lennon Performs 'IMAGINE' for Global Citizen's Stand Up For Ukraine w/Nuno Bettencourt. URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=NicWjYMPDG0&t=25s>].
18. Солостка гурту Go_A Катерина Павленко заспівала «Imagine» перед матчем між «Ювентусом» та «Інтером». URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=ixzb3Ruuro>].
19. Катерина Павленко (Go_A) – Imagine. Match for peace Лерія – Динамо #StopWarInUkraine. URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=QOTAGO0c7Cc>].
20. Руслана та Adela Todoran – Imagine. Match for peace Клуж – Динамо #StopWarInUkraine. URL: [<https://www.youtube.com/watch?v=uQ9jQuDtHEQ>].